

הערך של 'התחלקות' עם הזולת, Sharing

הורים רוצים לחנך את ילדיהם לערכים. רוצים שהילדים יהיו חרוצים, מנומסים, אחראים, שידעו להתחשב בזולת, וגם בהורים, שידעו גם להנות ולדאוג לעצמם. שיאהבו את משפחתם וארצם... רוצים שיהיו ערכיים עם עצמם, ובהשתלבות שלהם בחברה סביבם. לכל תרבות יש את הערכים המקובלים עליה, וכך גם לכל משפחה ולכל אדם.

לא קל לחנך ילדים לערכים. ערכים יכולים להיות 'כותרות כלליות', מטרות מופשטות שבעיקר מעוררות אשם כשאתה לא עומד בדרישות הערכים. אשמה כשאתה לא מספיק אחראי, מנומס, מתחשב, נחמד, משפחתי. ההורים מתוסכלים וכך גם הילדים מאוכזבים כשאינם מצליחים לעמוד בציפיות מהם.

קשה לחיות חיים ערכיים כמבוגר ובודאי כילד. ערכים מתנגשים אחד עם השני (למשל, האם לעזור לחבר, או לומר את האמת ולהשלין עליו, האם להיות מנומס ולא לומר פידבק ישיר למישהו, או להיצמד לאמת). ערכים מתנגשים עם רגשות (אתה יודע שצריך להיות מנומס אבל אתה מתפרץ מכעס, אתה יודע שצריך להיות נאמן, אבל אתה לא עומד במתח התחרות ומרכל על מישהו)

אז איך מחנכים ילדים לערכים?
אדגים לגבי אחד הערכים שהורים לילדים צעירים עסוקים בו מאוד. לחנך ילדים להתחלק עם חבריהם. להתחלק בצעצועים, להתחלק בטלויזיה עם האחים, להתחלק במשימות בגן ובבית הספר. להתחלק בשיתוף פעולה ובנדיבות ללא התפרצויות זעם והתנהלות אגואיסטית.

למה חשוב כל כך להורים שילדיהם יתחלקו עם אחרים?
האם אנחנו כמבוגרים מתחלקים בקלות כזו בחפצינו? נדמה לי שלא. גם לא הורים עם ילדיהם, ובודאי שלא עם אנשים זרים. לא כולם נדיבים ונותנים ספרים, בגדים 'וצעצועים' אישיים שלהם, כמו המכונית או המחשב.
אז למה מצפים מהילדים להתחלק?

יתכן שהמבוגרים רוצים 'לתקן את חולשותיהם', לבנות עולם טוב יותר דרך הילדים. כולנו יודעים שעולם המבוגרים לא מתברך בנדיבות ובהתחלקות רבה אחד עם השני, לפחות לא באופן אוטומטי ובעולם קפיטליסטי אז אולי לפחות דרך הילדים נצליח לשנות את העתיד?
ויתכן גם שהיכולת להתחלק נחשבת על ידי המבוגרים, ועל ידי מערכת החינוך ככישור חברתי הכרחי להצלחה בעולמנו המודרני. ההנחה היא שילד שיועד להתחלק, יתבגר למבוגר שידע לשתף פעולה במקום עבודתו, ולחיות בהרמוניה עם בן/בת זוגו ואחר כך עם ילדיו.

כלומר, מי שיודע להתחלק משתלב טוב יותר בחברה, ומצליח בה יותר. אז כמובן שזה חשוב להתחלק.

לכן אולי הורים גאים ומרוצים מילד שיודע להתחלק, מרגישים שהצליחו בחינוך שלהם, וזאת הרגשה נהדרת. כשהילד לא מתחלק זו הרגשה לא נעימה, 'רואים לילד' שהוא לא מחונך, ומה זה אומר על ההורים? זאת פגיעה נרקסיסטית לא פשוטה.

המלצתי הראשונה להורים-

בנו לכם מערך ציפיות ריאלי כלפי הדרישה מהילדים להתחלק

נסו לזהות מה מקור המוטיבציה שלכם, למה חשוב לכם שהילדים יתחלקו? נסו שהציפיות יהיו ריאליות, מתאימות לאנשים בכלל, לילדים בפרט, ולילדים הספציפיים שלכם במיוחד. וותרו על ציפיות ומשאלות לב שלא יתגשמו

למשל, אל תצפו מהילדים להתחלק תמיד. לפעמים הם לא ירצו להתחלק וזה לגיטימי. חשוב שלילדים יהיה רצון אוטונומי משלהם, שלפעמים לא ייכנעו ללחץ הסמכות והכללים החברתיים. לכן כשהילד לעיתים לא רוצה לתת את הצעצוע שלו, או חוטף משהו לילד אחר- המלצתי היא לא לכעוס עליו, לא להתאכזב ממנו, אלא להדריך אותו באופן ישיר והתנהגותי לכיוון הציפיה ממנו. לומר למשל, "אתה לא חייב לתת את הצעצוע הזה, זה בסדר, אבל אתה לא יכול לצעוק, או להרביץ". בהמשך אפשר לשאול: "למה אתה לא רוצה לתת? אולי יש צעצוע אחר שאתה רוצה לתת?"

ציפיה לא ריאלית נוספת היא שהילדים יתחלקו בשמחה ובחיוך. זה לא יקרה ברוב המקרים, כי הם לא רוצים להתחלק!!! לכן לצפות שישתפו פעולה, ואכן יתחלקו, אבל מותר להם להביע מחאה, או 'לעשות פרצוף'. חשוב שלא תכעסו ולא תתאכזבו אלא תתנו לילד לגיטימציה לרגשות שלו, ובו בזמן תכוונו אותו להתנהגות הרצויה. תאמרו למשל: "אני רואה שאתה לא רוצה לתת את הצעצוע...ואני מעריכה שאתה מתאמץ ובכל זאת נותן". החיזוק הענייני להתנהגות יהיה יעיל לחיזוק התנהגות ההתחלקות.

המלצתי השניה: ווסתו את רגשותיהם כדי להיות ענייניים

כשאתם מוצאים את עצמכם כועסים, מיואשים, מבוישים בילדים- עיצרו! כנראה שנשאבתם לתחושות רגשיות לא יעילות. משהו כנראה מטריד ומפריע לכם. משהו יצא מפרופורציה. לכן צריך להבין מאיפה הסערה הרגשית, ולהרגיע אותה. לומר לעצמכם בחיבה: "אני לא אוהב שהילד שלי צורח ולא מתחלק, אבל זה לא סוף העולם...הוא לא ילד רע...אני לא הורה רע....אני יודע/ת מה לעשות...זה תיכף יסתדר...". כשההורים מצליחים להרגע, גם הילד נרגע, ואפשר לטפל בנושא עצמו- איך לחנך את הילד להתחלק

- הדריכו את הילדים כיצד להתחלק עם חבריהם ובמשפחה-

בגישה ממוקדת ומעשית הגדירו מה ואיך צריך הילד להתחלק. אפשר להכין ילדים מראש לתהליך ההתחלקות. למשל, לפני שהחברים מגיעים להחליט איתם באלו צעצועים או דברים מתחלקים, ובאלו לא. ההכנה מראש, והשליטה של הילד בבחירה, מעצימים אותו, ועוזרים לו להתחלק. ברמה המשפחתית- אפשר לקיים בגישה משפחתית בה דנים ומחליטים מה הדברים שהם פרטיים לכל ילד, ובאלו דברים מתחלקים. ההחלטה הברורה והמשותפת עוזרת לבני המשפחה לקיים את המוסכם. כמובן, שההחלטות אמורות להשתנות ולהתעדכן עם השנים.

- הרבו בחיזוקים ובעידוד

כמו בכל תחום חינוך, חשוב ללוות את תהליך הלמידה של הילדים בחיזוקים ועידוד. להרבות בהם, ולהשתמש בסוגסטיות חיוביות במקום ביקורת וכעס. לומר לילד- "אתה יכול להתחלק..." "זה יפה שנתת משלך....". הגישה החיובית תתרום לתקשורת הטובה בין ההורים לילדים, ותקדם גם את המטרה הערכית של ההתחלקות

ולסיום, מקווה שההתחלקות שלי אתכם בידע ובנסיון שלי- תתרום ותחזק אתכם בתהליך המורכב והמאתגר של הילדים

**שיהיה בהצלחה, ובהנאה...
ממני, חלי ברק- שטיין**

פסיכולוגית חינוכית מומחית. יעוץ להורים, יעוץ זוגי ומשפחתי.
מחברת הספרים: 'בגובה העיניים', 'תקשיבו לי רגע', 'כשהילדים יוצאים מהבית'

helibarak1@gmail.com